

**NACIONALINIO IŠSIVADAVIMO KOVOS TEMA XVIII a.
PABAIGOS — XIX a. PRADŽIOS DEMOKRATINĖJE AIRIŲ
POEZIJOJE**

G. Baužytė

Demokratinė airių poezija yra glaudžiai susijusi su nacionalinio išsivadavimo kova. Didvyriška, jau devintą šimtmetį tebesitęsianti airių liaudies kova už socialinę ir nacionalinę nepriklausomybę visada buvo pažangiosios žmonijos dėmesio centre. Didieji marksizmo klasikai Marksas ir Engelsas Airijos problemai skyrė daug jėgų ir laiko. Jie nurodė, jog Airijos išsivadavimo kovoje nacionaliniai ir socialiniai momentai yra glaudžiai susiję. Airijos nacionalinio išsivadavimo kova — tai airių valstiečių ir amatininkų kova prieš anglų stambiuosius žemvaldžius, kurie, Markso žodžiais, buvo anglų reakcijos ramstis Airijoje.

Yra sakoma, jog kiekviena airių karta įneša savo indėlį į tėvynės išsivadavimo reikalą. Kiekviena karta sukuria dainų apie didvyrišką liaudies kovą prieš pavergėjus. Liaudies poezija yra geriausia herojinių nacionalinių tradicijų saugotoja. Ir šiandien senovės bardų sukurtos dainos ir legendos apie narsiuosius keltų karius, jų pergales, padeda airiams ryžtingiau kovoti už tėvynės nepriklausomybę.

XVIII a. pabaigoje, plintant prancūzų buržuazinės revoliucijos idėjoms, Airijoje prasideda naujas nacionalinio išsivadavimo kovos periodas. 1791 m. Dubline įsteigiama slapta revoliucinė „Suvienytųjų airių“ („United Irishmen“) organizacija, kuri ima vadovauti airių liaudies kovai prieš Anglijos priespaudą ir jos rėmėjus — anglų žemvaldžius. Organizacijos įsteigėjai buvo žymieji airių revoliucinės demokratijos vadai — Vulfas Tonas ir Tomas Emetas. Jie subūrė plačius Airijos visuomenės sluoksnius — pažangiąją inteligentiją, valstiečius ir amatininkus — kovai už nepriklausomos Airijos respublikos sukūrimą. „Suvienytieji airiai“ palaikė ryšius su prancūzų revoliucionieriais: revoliucinė Prancūzijos respublika rėmė „Suvienytųjų airių“ veiklą ginklais ir žmonėmis. 1796—1797 m. Lazario Gošo vadovaujama prancūzų laivyno eskadra kelis kartus mėgino užimti vakarines Airijos pakrantes ir tuo būdu atkirsti kelią anglams. 1798 m. ir 1803 m. „Suvienytieji airiai“ organizavo sukilimus, kurie buvo žiauriai numalšinti britų baudžiamųjų ekspedicijų: šimtai sukilėlių buvo pakarta, kaimai sudeginti. Nors „Suvienytųjų airių“ judėjimas buvo sutriuškintas, jo istorinė

reikšmė nepaprastai didelė. Tai buvo pažangiausiųjų Airijos jėgų kova prieš nacionalinę ir socialinę priespaudą. „Suvienytųjų airių“ judėjimas pradėjo revoliucinę-demokratinę kryptį Airijos nacionalinio išsilaivavimo istorijoje ir turėjo didelę įtaką airių nacionaliniam sąmonėjimui. Kylant nacionalinio išsivadavimo kovai, suaktyvėjo airių liaudies kūrybinės jėgos, nepaprastai suklestėjo nacionalinė kultūra, revoliucinis folkloras.

„Suvienytųjų airių“ kovos periodo liaudies dainoje atsispindi airių demokratijos — valstiečių, amatininkų, pažangiosios inteligentijos — siekiai. Revoliucinės liaudies dainos turinys rodo airių liaudies solidarumą su Prancūzija ir kitomis Europos tautomis, kurios kovojo prieš nacionalinę ir socialinę despotiją. Formos atžvilgiu šio periodo revoliucinė daina artima liaudies baladei: tai lyrinė-epinė daina, kuri rodo herojaus pergyvenimus, susijusius su Airijos išsivadavimo kovos įvykiais. Šios dainos buvo dainuojamos gatvėse demonstracijų, barikadų kovų metu, o dažnai ten būdavo ir kuriamos. Todėl jos ir pavadintos gatvių baladėmis („Street-ballads“). Gatvių baladės vaizdavo sukilimų epizodus, sukilėlių didvyriškumą. Dainos būdavo kuriamos ir anglų, ir airių kalbomis. Dažnai tučiuojau pasirodydavo airiškos dainos angliškas variantas, arba ji būdavo išverčiama į anglų kalbą. Bet ir angliškame tekste buvo stengiamasi išlaikyti būdingus airių liaudies poezijos vaizdų ir formos bruožus. Masinės revoliucinės dainos pagrindu išaugo ir to meto revoliucinių poetų kūryba. Herojinės liaudies dainos turinys ir jos forma turėjo didelę įtaką to meto poetų-profesionalų kūrybos meninėms ypatybėms.

Airių revoliucinio folkloro tematika XVIII a. pabaigoje — XIX a. pradžioje susijusi su 1798 m. ir 1803 m. sukilimų įvykiais. Išsivadavimo kovos etapai taip pat sąlygoja to meto revoliucinės liaudies dainos idėjinį turinį.

XVIII a. pabaigoje buvo sukurtas ištisas ciklas dainų apie žaliąjį dobilą — „Shamrock“ (trilapis dobilas nuo seniausių laikų yra Airijos nacionalinė emblema ir 1798 m. buvo sukilėlių ženklus). Pirmosios dainos apie žaliąjį dobilą buvo sukurtos Veksforde (Wexford) — slaptų valstiečių organizacijų centre. Šiose dainose tradicinė simbolika yra panaudojama išsivadavimo idėjoms reikšti. D. Busikoto dainoje „Nešiok žaliąjį dobilą“ („The Wearing of the Green“), kuri 1798 m. tapo sukilėlių himnu, nuolatos žaliuojantis dobilas simbolizuoja airių laisvės troškimų nemirtingumą:

You may take the shamrock from your hat
And cast it on the sod
But 'twill take root and flourish there
Though under foot 'tis frod.¹

Nuplėšk dobilą nuo skrybėlės ir mesk jį į purvą — jis ir ten žaliuos ir žydės, nors ir trypiamas kojomis.

Anoniminėje baladėje „Dobilas ant apsiausto“ („Green upon the Cape“) simboliškas trilapis pakeičiamas konkretesniu žaliojo dobilo nešiotuju, t. y. sukilėlių, paveikslu. Be to, čia pavaizduojamas ištisas epizodas. Sukilėliai, norėdami išvengti kartuvių, turi palikti Airiją ir atvyksta į Pa-

¹ Irish Minstrelsy, ed. by H. Halliday, London, 1888, p. 10.

ryžių, kur juos sutinka draugai jakobiniečiai. Grynai airiška nacionalinė simbolika jungiasi su prancūzų revoliucinių dainų paveikslais: pavyzdžiui, dobilas — „Shamrock“ — palyginamas su laisvės medžiu, pasodintu prie sugriautos Bastilijos. Daina skamba optimistiškai, ir tai ypač ryškiai atsispindi refrene:

I am poor distressed Croppy²
 For the Green on my cape!
 For the Green on my cape!
 I am distressed but not disheartened
 For the Green on my cape!³

Aš vargšas nelaimingas skustagalvis, nes nešioju žalią dobilą ant apsiausto, aš nelaimingas, bet nenusimenu, nes nešioju žalią dobilą ant apsiausto.

„Žaliojo dobilo“ dainų ciklui priklauso ir žymaus XVIII a. pabaigos airių lyriko Endriu Čeri (Andrew Cherry) eilėraštis „Žaliojo Airijos dobilėlis“ („The green little Shamrock of Ireland“). Poetas panaudoja seną airių legendą apie šv. Patriką, Airijos globėją, kuris pasėjo jų tėvynėje pirmąjį dobilą, ir nuo to laiko jis tapo Airijos nacionaline emblema. Čia tradicinis „shamrock“ yra airių liaudies gyvybiškumo simbolis.

Be dainų apie žaliąjį dobilą, buvo sukurta baladžių, vaizduojančių atskirus sukilimų epizodus. Baladėje „Vargšė senutė“ („Shan Van Vocht“) pasakojama apie nepavykusias prancūzų eskadrų ekspedicijas į Airiją. „Shan Van Vocht“ — vienas tradicinių Airijos pavadinimų⁴. Dainoje „Shan Van Vocht“ Airija — vargšė senutė — su viltimi žiūri į atplaukiančius prancūzų revoliucionierių laivus, kuriuos, deja, vėliau išblaško audra. Baladės pasakotojas su didele simpatija kalba apie tėvynę kaip apie daug iškentėjusią seną motiną, kuri šaukiasi pagalbos.

Žymią vietą XVIII a. pabaigos — XIX a. pradžios revoliucinėje poezijoje užima dainos, atkuriančios didvyriškus sukilimo dalyvių paveikslus. Šio pobūdžio dainose pagrindinis dėmesys skiriamas ne epiniam pasakojimui, o herojaus paveikslui, kuris, paprastai, yra dramatinizuojamas. Baladės yra vertingos meniniu atžvilgiu: čia dažnai meistriškai sukuriamas individualizuotas herojaus portretas, giliai psichologiškai apibūdintas. Vienas iš geriausių šio pobūdžio kūrinių yra baladė „Patrioto motina“ („The Patriot Mother“), vaizduojanti didvyrišką 1798 m. sukilimo dalyvio mirtį. Jis atsisako išduoti savo draugus, nors tai ir išgelbėtų jį nuo kartuvių. Herojaus paveikslas ir jo mirtis pavaizduojami revoliucinės romantikos dvasia — aukštai iškelta galva, nepaykanta degančios akys pabrėžia nepalenkiamą jaunojo patrioto valią.

² „Croppy“ — „skustagalviu“, paprastai, buvo vadinamas valstietis sukilėlis, o XVIII a. pabaigoje — XIX a. pradžioje ir „Suvienytųjų airių“ narys.

³ Irish Minstrelsy, p. 15.

⁴ Airiai, norėdami išvengti persekiojimų už savo patriotizmą, vadindavo tėvynę įvairiais alegoriniais vardais. Iki mūsų laikų išliko senovinės airių liaudies dainos, kaip „Kathleen Ni Houlihan“ („Gražioji Katalina“), „Roisin Dubh“ („Juodoji Rožė“), kur Airija vaizduojama kaip gražuolė Katalina ir juodoji rožė. Tokiu būdu, patriotiniai motyvai airių liaudies dainose turi subtilų lyrinį atspalvį, herojaus meilė tėvynei jose perduodama lyrinių jausmų forma.

There's no look of a traitor upon the young brow
That's raised to the tempters so haughtily now
No traitor ever held up the firm head so high
No traitor ever show'd such a proud flashing eye.⁵

Tai ne išdaviko žvilgsnis, su panieka nukreiptas į kankintojus, — išdavikas nekelia taip aukštai galvos, jo akys nežiba taip išdidžiai.

Baladėje ryškus ir patrioto motinos portretas. Ji moraliai palaiko sūnų ir didžiuojasi jo ištverme. Kilnūs patriotiniai jausmai, motiniška meilė, kančios dėl sūnaus suteikia jos paveikslui dramatiškumą. Nors baladė yra anoniminė, tačiau galima spėti, jog ji sukurta talentingo poeto. Jausmų dramatiškumas puikiai perduotas tiesiogine kalba, kurią paryškina nutrauktos frazės, emfatiški pasikartojimai ir gausūs ištiktukai. Į susijaudinusios motinos kalbą įsiskverbia keltiški kreipiniai ir malonybiniai žodeliai:

'Tis holy, agra, from the bravest and best
Go! Go! from my heart and be joined with the rest
Alama machree! Alama machree!
Sure a stag and a traitor you never will be!⁶

O mielas, iš drąsiausių ir geriausių tarpo, eik ir mirk kartu su kitais. Mano širdie! Tu nekad nebūsi išdavikas ar skundėjas!

Revoliucinė heroika ir optimizmas skamba paskutiniame baladės posme, kur kalbama apie herojaus mirtį, papuošiančią gražiausiu pavasario žiedu kartuvių medį:

On the high gallows tree! On the brave gallows tree!
Where smiled blossoms and leaves, his sad doom met he
But it never bore a blossom so pure or so fair
As the heart of the martyr that hangs from it there.⁷

Jis mirė ant aukšo, didingo kartuvių medžio, kuris žaliavo ir žydėjo, bet gražiausias ir tyriausias žiedas — tai kankinio širdis.

Baladžių apie sukilimo herojus ciklui priklauso didelis skaičius kūrinių apie anglų žiauriai nužudytą 1803 m. sukilimo vadą Robertą Emetą. R. Emetas buvo labai populiarus Dublino amatininkų tarpe dėl savo oratoriškų sugebėjimų ir demokratiškumo. Jam žuvus, airių liaudies herojinėmis legendomis apipynė jo mirtį. Liaudies sukurtos legendos apie R. Emetą buvo panaudotos ir to meto demokratinė poetų kūryboje. Airių nacionalinis poetas Tomas Muras (Thomas Moore), artimas Emeto draugas, sukūrė eilėraščių apie jo kapą — „Jo vardo neištark“ („Oh! Breathe not his name!“). XIX a. airių demokratinėje poezijoje R. Emeto paveikslas tapo tikru nacionalinio herojaus simboliu. Tai liudija ne tik gausios XIX a. pradžios baladės ir eilėraščiai, bet ir XIX a. vidurio poezijos kūriniai, kaip Džono Kampiono eilėraštis „Roberto Emeto mirtis“.

⁵ Irish Minstrelsy, p. 371.

⁶ Ten pat.

⁷ Ten pat.

Specifinės airių kovos ir gyvenimo ypatybės stipriai paveikė liaudies poezijos formą. Revoliucinėje dainoje ryškiai atsispindi airių liaudies nacionalinis charakteris — linksnumas, laisvės pomėgis. Airių liaudies dainose tai pasireiškia greitu nuotaikų, intonacijos pasikeitimu: ramus epinis pasakojimas staiga pereina į gyvą dialogą, gyvenimo džiaugsmas prasiveržia pro tragiškus įvykius. Kaip jau anksčiau minėjome, airių lyrinė liaudies daina labai dažnai išreiškia patriotinę, revoliucinę mintį. Tradiciniai folkloro simboliai, žmogaus ir gamtos gyvenimo paralelės (būdingos beveik visų tautų folklorui) čia atskleidžia politinę temą. Tokiu būdu, nors tema užmaskuojama, bet ji labai suprantama paprastam liaudies atstovui. „Suvienytųjų airių“ revoliucinės veiklos periodu liaudies poezija praturtinama naujais simboliais ir vaizdais. Šalia trilapio dobilo šio periodo dainose dažnai minimas laisvės medis. Tai rodo airių revoliucionierių simpatijas prancūzams. Senųjų dainų herojų — keltų karį — čia pakeičia sukilėlis valstietis — „Skustagalvis“ (Croppy). Tai atsispindi ir tam tikrą airių visuomenės diferencijavimo procesą, ir „Suvienytųjų airių“ politinės programos lygį.

Kalbos atžvilgiu dainos charakteringos tuo, kad angliškuose tekstuose daug keltų žodžių. Be to, anglų kalba parašytuose eilėraščiuose dažnai išlaikomas būdingas keltų poezijos ritmas, paremtas aliteracija.

Reikia pažymėti, jog daugumas to meto poetų profesionalų rašė angliškai, nes keltiškai tekalbėjo valstiečiai, ir, be to, ne visose provincijose. XVIII a. pabaigoje, kai airių nacionalinio išsivadavimo kovai ima vadovauti inteligentija, supratusi, jog yra būtina išlaikyti airių nacionalinės kultūros tradicijas, pradeda kurtis airių literatūra anglų kalba (Irish literature in the English language).

* * *

„Suvienytųjų airių“ judėjimas iškėlė nemažą poetų, kurių kūryboje atsispindi to meto revoliucinės liaudies kova prieš anglų priespaudą ir jos rėmėjus — stambiuosius žemvaldžius. Daugelis tų poetų buvo aktyvūs revoliucinio judėjimo dalyviai, „Suvienytųjų airių“ nariai; jų kūryboje yra dar jaunos airių revoliucinės-demokratinės kultūros elementų. Meninio metodo atžvilgiu tai buvo poetai romantikai. Liaudies išsivadavimo kova nulėmė jų kūrybos progresyvią revoliucinę kryptį. Jų poezijos meninė specifika glaudžiai susijusi su airių nacionaline kultūra.

Revoliucinių poetų kūryba buvo falsifikuojama airių ir anglų buržuazinių kritikų. Anglų kritikas Medenas (Madden) knygos „Suvienytųjų airių literatūrinis palikimas“ („Literary records of the United Irishmen“) įžangoje atvirai pareiškė, jog jis buvo tiesiog priverstas iš rinkinio išmesti daugelio „Suvienytųjų airių“ judėjimo dalyvių veikalus dėl jų respublikoniškos ir antireliginės krypties. Anglų buržuaziniai kritikai neigia airių poezijos, parašytos anglų kalba, savarankišką reikšmę, ignoruoja jos nacionalinę specifiką. Pavyzdžiui, Alspachas antologijoje „Airių poezija nuo anglų užkariavimo ligi 1798 m.“ rašo: „Nors daugelis XVIII a. poetų gali būti pavadinti airių poetais, kadangi jų veikalai tiesiogiai susiję su Airija ir jos liau-

dimi, jie nėra originalūs formos ir kalbos atžvilgiu, nes akelai seka anglų poetais“⁸.

Demokratinė anglų kritika, revoliuciniai anglų poetai labai vertino „Suvienytųjų airių“ veiklą ir jų kūrybą. Pavyzdžiui, Ralfas Foksas savo veikale „Marksas, Engelsas, Leninas apie Airiją“ pabrėžė „Suvienytųjų airių“ judėjimo, 1798 ir 1803 metų sukilimų istorinę reikšmę, atskirai nurodydamas to meto revoliucinės poezijos vaidmenį išsivadavimo kovoje. Selis — aktyvus kovotojas prieš airių socialinę ir nacionalinę vergovę, — jaunystėje aplankęs Airiją, sukuria eilėrašį „Roberto Emeto kapas“.

Didelį darbą populiarinant „Suvienytųjų airių“ literatūrinį palikimą nuveikė 1793 m. įsisteigusi „Gelių sąjunga“ (Gaelic League), kurios tikslas buvo supažindinti savo tautiečius su nacionalinės poezijos lobynais. „Gelių sąjunga“ išleido gausius airių poezijos rinkinius, į kuriuos buvo įtraukti ir XVIII a. pabaigos — XIX a. pradžios revoliucinių poetų kūriniai; šie leidiniai ir teikia daugiausia medžiagos kalbamojo periodo demokratinėi poezijai nagrinėti.

XVIII a. pabaigos — XIX a. pradžios airių revoliucinių poetų plejadoje žymi vieta atitenka Viljamui Drenanui (William Drennan, 1754—1820), aktyviam „Suvienytųjų airių“ organizacijos veikėjui, talentingam poetui ir publicistui. Jo plunksnai priklauso daugelis kovingų straipsnių „Spaudos“ („The Press“) — „Suvienytųjų airių“ organo — puslapiuose. Drenano kūryba tvirtai susijusi su jo revoliucine veikla. Jis kartu su žymiu to meto oratoriumi advokatu Karenu dalyvavo kampanijoje Viljamui Orui, Olsterio valstiečių vadui, apginti. Kai, nežiūrint airių demokratų protesto, patriotas buvo pakartas, Drenanas atsiliepė į šį naują anglų nusikallimą eilėraščiu „Wiljamui Orui atminti“ („The Wake of William Orr“). Šiame kūrinyje Oras kaip vienas iš daugelio patriotų, kovojusių už laisvę, atstovauja vieningą Airijos respubliką. Nors tema tragiška, tačiau eilėraštis skamba optimistiškai: poetas tiki, kad po gilios nakties išauš laisvės rytas.

Here we watch our brother's sleep:
Watch with us but do not weep:
Watch with us thro' dead of night
But expect the morning light.⁹

Mes matome miegantį broį: žvelkite su mumis, bet neverkit, žvelkite su mumis pro nakties tamsą ir laukite ryto aušros.

Sugebėjimas perduoti optimistinę mintį apie galutinę išsivadavimo kovos pergalę atskiru, konkrečiu ir tokiu artimu to meto skaitytojams herojaus paveikslu rodo Drenano eilėraščio poetinės formos liaudiškumą.

Drenanas yra vienos geriausių to laikotarpio patriotinės dainos „Airija“ („Eyre“) autorius. Sekdamas liaudies dainos tradicija, poetas vaizduoja Airiją jauna kenčiančia moterimi, kuri, pritarinama arfa, pasakoja apie savo vargus. Jos skundas priverčia nurimti šėlstančias jūros bangas. Kaip ir liaudies baladėse, Drenanas vaizduoja amžiais trunkančią kovą tarp

⁸ *Alsopach*. Irish Poetry from the English Invasion to 1798, Oxford, 1943, p. 49.

⁹ *W. Drennan*. 1000 Years of Irish Poetry, p. 359.

Airijos ir Anglijos, kaip kovą dviejų spalvų — žalios ir raudonos (žalia simbolizuoja Airiją, raudona — Angliją). Kai kurios metaforos, poetinės figūros yra poeto pasiskolintos iš senosios liaudies poezijos. Pavyzdžiui, poetas sako:

When its soft tones seem to mourn and to weep,
A dark chain of silence is thrown o'er the deep.

Kai jos švelnūs tonai lyg skundžiasi ir rauda, tylos grandinė užmetama ant gelmių.

“To throw a chain of silence” (numesti tylos grandinę) yra būdingas airių posakis, atsiradęs dar senais laikais, kai buvo rengiamos tradicinės bardų šventės — konkursai. Jų metu bardai deklamuodavo arba dainuodavo savo kūriniais, varžydami dėl pirmos vietos, o teisėjai išskeldavo arba numesdavo kabėjusią ant savo krūtinės grandinę, parodydami, jog laikas bardui nutilti. Iš čia ir atsirado posakis „numesti tylos grandinę“, t. y. nuraminti, liepti nutilti.

Antra vertus, kai kurios Drenano sukurtos metaforos ir epitetai prigijo airių poezijoje ir liaudies kalboje. Ir šiandien Airija yra vadinama „Smaragdo sala“ (“The Emerald Isle”), kaip ją pavadino Drenanas savo dainoje.

Kai kuriuose Drenano kūrinuose yra išlaikyta būdinga keltų liaudies dainos ritmika, pagrįsta aliteracija, pavyzdžiui, mūsų nagrinėtame eilėraštyje „Viljamui Orui atminti“.

Drenano kūryboje ryškiai skamba herojinių praeities tradicijų tema. Jau pažymėjome, kad ši tema buvo charakteringa beveik visiems „Suvienytųjų airių“ judėjimo poetams. Nagrinėjamoju laikotarpiu buvo sukurta nemaža eilėraščių, apdainuojančių senuosius keltų karo vadus, didvyriškai kovojusius prieš pavergėjus danus ir anglus. Eilėraštyje „Mūšis prie Bealanatabuide“ (“The battle of Beal-an-attabuide”) Drenanas vaizduoja herojišką Airijos istorijos epizodą — Bealanatabuide mūšį, kuris įvyko 1598 m. Čia susirėmė vienas geriausių karalienės Elžbietos armijos dalinių su negausiu airių būriu, vadovaujamu Onilo (O’Neil). Nors anglai buvo tobuliau apsiginklavę ir jų buvo daugiau, tačiau buvo sumušti. Remdamasis konkrečiu istoriniu faktu, Drenanas sukuria dramatišką dviejų jėgų — išdidžių anglių ir išalkusių, pusnuogių, tik ietimis apsiginklavusių airių — kovos vaizdą. Eilėraštyje išsiskiria vado Onilo paveikslas; jis sugeba keliais žodžiais ir svarbiausia, savo didvyrišku elgesiu palaikyti karių moralinį ištvermingumą. O moralinis ištvermingumas, neapykanta vergijai įkvepia airiams drąsą ir pasiryžimą laimėti.

Land of Owen abù! and the Irish rushed on —
The foe fired but one volley — their gunners are gone
Before the bare bosoms the steel — coats have fled
Or, despite casque and corselet, lie dying and dead.¹⁰

Į pergalę! Ir airiai prasiveržė į priekį. Priešas šaudė, bet neilgai — jų šauliai išblaškyti, plienu apsišarvavę, pabėgo nuo pusnuogių arba mirė, nors buvo su šalmais ir šarvais.

¹⁰ Irish Minstrelsy, p. 59.

Keltų karo šūkiai ir kiti dažnai pasikartojantieji keltiški posakiai suteikia Drenano kūriniai savotišką nacionalinį koloritą.

„Suvienytųjų airių“ judėjimo demokratiniai poetai, norėdami pakelti tautiečių patriotinius jausmus ir nacionalinį sąmoningumą, savo kūrinuose išskeldavo geriausius airių nacionalinio charakterio bruožus. Tuo jie taip pat paneigėdavo melagingas anglų ideologų teorijas apie tariamai žemą, vergišką airių prigimtį. Tokių poetinių kūrinių tarpe reikia visų pirma pažymėti Antrimo audėjo Džeimso Oro (James Orr) dainas, parašytas populiarių airių ir prancūzų revoliucinių dainų motyvais. Puikus Dž. Oro poetinio meistriškumo pavyzdys yra daina „Airis“ („The Irishman“), dainuojama pagal prancūzų „Vive là“ melodiją. Čia poetas iškelia tokias airio charakterio ypatybes: tiesumą, sąžiningumą ir savarankiškumą. Tikras airis yra nepaperkamas, jis kenčia didžiausias kančias, bet neišsižada savo įsitikinimų.

Try him with bribes, they won't prevail
Prove him with fire — you'll find him true.¹¹

Išmėgink jį papirkdamas — nieko nelaimėsi, kankink ugnimi — jis liks ištikimas..

Poetas teisingai pažymi airiui būdingą polinkį į praktišką veiklą, jo sugebėjimą rasti išeitį sunkiomis aplinkybėmis. Per visą dainą raudona gija pereina pagrindinė mintis: geriausios airių charakterio ypatybės — veiklumas, laisvės troškimas — turi padėti, kovojant su priešu už Airijos laisvę.

Airių revoliuciniai poetai su entuziazmu ir viltimi žiūrėjo į prancūzų buržuazinę revoliuciją, sveikino Bastilijos žlugimą. Didelį pasisekimą turėjo Tomo Dermodžio (Thomas Dermody) eilėraščiai, vaizduojantieji prancūzų revoliucijos įvykius, kviečiantieji sekti prancūzų pavyzdžiu ir numesti anglų lendlordų jungą. Dermodis žiūrėjo į poeziją kaip į galingą kovos ginklą. Eilėraštyje „Dainos“ („Songs“) poetas sako, jog jo dainos turi tikslą žadinti drąsą, uždegti herojaus širdyje šventą kovos ugnį:

O glorious songs!
That raise the brave 'gainst tyrants wrongs.
Resounding near and far
Mingled with trumpet and with drum
Your spirit — stirring summons come
To urge the hero from his home
And arm him for the war.¹²

O šlovingosios dainos! Jūs keliate drąsiuosius prieš tironų nuoskaudas, skambėdamos visur, trimito ir būgno garsais jūs kviečiate didvyrį iš namų ir apginkluojate jį karui.

Nors Dermodis pats betarpiškai nedalyvavo „Suvienytųjų airių“ judėjime, jo eilėraščiai tarnavo ir tarnauja išsivadavimo kovos tikslams.

„Suvienytųjų airių“ judėjimo revoliucinės poezijos tradicijos turėjo nepaprastai didelę reikšmę tolimesnei airių demokratinės poezijos raidai. XX a.

¹¹ Irish Ballads and Songs, p. 34.

¹² Irish Minstrelsy; p. 50.

viduryje, naujo revoliucinės kovos pakilimo laikotarpiu, buvo sukurta baladžių ir dainų, kuriose vėl skamba „Suvienytųjų airių“ laikotarpio demokratinės poezijos temos. XIX a. vidurio revoliucinės organizacijos „Jaunoji Airija“ („Young Ireland“) žurnale „Nacija“ („Nation“) buvo spausdinamos Drenano, Oro, Dermodžio dainos, XVIII a. pabaigos — XIX a. pradžios revoliucinės tautosakos kūriniai.

* * *

Salia revoliucinės poezijos atstovų, nagrinėjamoju periodu Airijoje iškilo nemaža poetų, kurie, nors ir nebūdami revoliucinių pažiūrų, savo kūryboje apdainavo nacionalinio išsivadavimo kovą. Ši tema, demokratinės airių kultūros tradicijos suteikė jų kūrybai pažangią kryptį. Tai tokie poetai, kaip Tomas Muras (Thomas Moore), Carlzas Volfas (Charles Wolfe), Džonas Kiganas (John Keegan). Jų kūryboje atsispindi taip pat ir šio periodo visuomeniniai prieštaravimai. Jie buvo veikiami airių buržuazijos ideologijos ir tikėjo, kad Airija gali išsikovoti politinę ir ekonominę nepriklausomybę parlamentinių reformų keliu. Šių poetų buržuazinės liberalinės iliuzijos apribojo jų kūrybos idėjinį kryptingumą, jie nesugebėjo išreikšti revoliucinės kovos reikalavimų. Tačiau geriausieji Tomo Muro, Džono Kigano ir Carlzo Volfo kūriniai parodo airių liaudies laisvės troškimą, perduoda nacionalinės poezijos savią grožį. Šios krypties poetų kūrinių tarpe viena iš pirmųjų vietų atitenka Tomo Muro eilėraščių ciklui „Airių melodijos“.

Tomas Muras suartėjo su nacionalinio išsivadavimo judėjimu, mokdamasis Dublino universitete „Trinity College“, į kurį jis įstojo 1794 m. Dublino universitete buvo susitelkusios pažangiosios airių jaunimo jėgos. Čia veikė studentų draugijos „Historical Society“, „Debating Society“, kuriose buvo propaguojamos prancūzų revoliucijos idėjos. Žymų vaidmenį studentų draugijose vaidino Robertas Emetas. Jis buvo talentingas oratorius, gerai susipažinęs su pažangiomis to meto politinėmis teorijomis, buvo labai autoritetingas draugų tarpe. Tomas Muras savo veikale „Lordo Ficerdžeraldo gyvenimas“ taip atsiliepią apie Robertą Emetą: „Jeigu mane paklaustų, kas iš mano pažįstamų žmonių yra pats talentingiausias ir kilniausias, aš nedvejodamas pasakyčiau: Robertas Emetas“¹³. Emetas T. Murą suartino su „Suvienytųjų airių“ organizacija. Nors poetas betarpiškai ir nedalyvavo organizacijos darbe, tačiau nacionalinio išsivadavimo kova turėjo didžiulę įtaką jo kūrybai. T. Murą patraukė „Suvienytųjų airių“ patriotinė veikla. Jis, kaip ir airių revoliucionieriai, svajojo apie tėvynės išsivadavimą iš anglų tironijos. 1797 m. poetas pradėjo bendradarbiauti organizacijos leidžiamame laikraštyje „Spauda“ („The Press“). Čia buvo spausdinami jo eilėraščiai, apdainuojantieji didvyrišką airių tautos praeitį. Tais pat metais T. Muras nusiuntė į laikraštį straipsnį, pavadintą „Laiškas Triniti koledžo studentams“, kuriame viešai smerkė anglų priespaudą ir kritikavo anglų valdžios atstovus. Šio straipsnio patriotinį pobūdį liudija ir tai, kad jo ištraukos buvo cituojamos slaptame anglų komitete, kurio tikslas buvo nuslopinti nacionalinio išsivadavimo kovą Airijoje. Į šį slaptą

¹³ Th. Moore. The Life of Lord Fitzgerald, London, 1831, p. 15.

komitetą T. Muras buvo iškviestas tardymui, tačiau jis atsisakė duoti bet kokius parodymus.

Studijuodamas T. Muras sumanė parašyti eilėraščių ciklą airių liaudies dainų melodijoms. Poeto susidomėjimas liaudies dainomis susijęs su bendru inteligentijos susidomėjimu nacionalinės kultūros lobiais, ypač airių liaudies poezija.

Airių revoliucinės demokratijos atstovai, susibūrę „Suvienytųjų airių“ organizacijoje, nuveikė labai didelį kultūrinį darbą — supažindino airių inteligentiją, tuo metu jau primiršusią gimtąją kalbą, su senąja keltų literatūra ir poezija. Dubline 1795 m. buvo įkurta „Gelių literatūrinė draugija“ („Gaelic literary society“), kuri leido keltų poezijos paminklus, juos vertė į anglų kalbą. 1795 m. buvo išleistas žymaus airių kultūros veikėjo Bantingo rinkinys „Senoji airių muzika“ („General Collection of the Ancient Irish Music“), kurio tikslas buvo parodyti senosios airių dainos grožį. Kaip tik šiuo periodu pastebimas didelis anglų poetų susidomėjimas keltų liaudies poezija. Net angliškai rašantieji poetai stengėsi įkūnyti keltų poezijos tradicijas savo individualioje kūryboje. Senovinės airių dainos buvo dainuojamos „Suvienytųjų airių“ susirinkimuose ir Dublino universiteto studentų draugijose. Liaudies dainos atvėrė T. Murui liaudies didvyriškumo ir kančių pasaulį. Pats poetas pažymėjo didžiulę liaudies dainos reikšmę savo eilėraščiams: „...tai lobynas, suteikęs mano poezijai meninę ir idėjinę vertę“¹⁴. „Airių melodijų“ eilėraščiai savo forma ir turiniu yra susiję su airių liaudies daina. Pats kūrinys pasirodė, paskatintas to meto nacionalinio išsivadavimo kovos uždavinių. „Airių melodijų“ ciklas buvo kuriamas 1807—1834 metų laikotarpiu ir leidžiamas atskiromis dalimis (ciklas susideda iš dešimties dalių). Poetas kūrė savo eilėraščius, bendradarbiaudamas su populiariu to meto kompozitoriumi Stivensonu, kuris parašė eilėraščiams muziką liaudies dainų motyvais.

Pagrindinė „Airių melodijų“ tema yra patriotinė tema, didvyriškas airių kovos už tėvynės laisvę pavaizdavimas. Ši tema atskleista eilėraščių lyrinio herojaus kovotojo paveikslu. Įvairiose ciklo dalyse herojaus paveikslas kinta. Europos reakcijos metais (1814—1818) sukurtuose eilėraščiuose didvyrio paveikslas dažnai yra tragiškas. Kai kuriose „Airių melodijų“ dalyse herojaus tragizmas kyla dėl laikino liaudies išsivadavimo kovos atslūgimo. Naujo liaudies kovos pakilimo laikotarpiu (1821—1824 m.) poetas vėl tiki savo herojaus pergale, sieja Airijos laisvę su kitų Europos tautų išsivadavimu.

Liaudies dainos motyvai „Airių melodijose“ yra panaudojami kūrybiškai. Tai nėra paprasta stilizacija, taip dažnai pasitaikanti ankstyvųjų romantikų — Persio, Makfersono ir Četertono kūriniuose. Liaudies kūrybos tradicijų atgaivinimą poetas supranta plačiau negu daugelis jo amžininkų. Laiške kompozitoriui Stivensonui T. Muras pažymi, kad poetams, menininkams ir muzikams yra būtina semtis įkvėpimo iš liaudies kūrybos lobyno, stengtis perduoti savo kūriniuose airių nacionalinio charakterio bruožus, susiforma-

¹⁴ Th. Moore. Poetical Works, Leipzig, 1842, v. 4, p. 181.

vusius ilgos istorinės raidos bėgyje: „Liaudies dainos — geriausias mūsų istorijos komentaras. Pagrindiniai mūsų istorijos ir nacionalinio charakterio bruožai atsispindi liaudies muzikoje“¹⁵. T. Muras sako, jog poetas, norėdamas sukurti tikrai liaudiškų eilėraščių, turi gerai suprasti paprastų žmonių dvasinį pasaulį: „Uždavinys parašyti tekstus liaudies melodijoms yra nelengvas. Poetas, kuris nori perduoti įvairias liaudies dainų nuotaikas, turi žinoti, iš kur kyla tas liūdesys, staigiai pereinantis į gyvumą — būdingi mano tėvynainiams bruožai, taip gerai perduoti mūsų muzikoje“¹⁶. Tikrai liaudiško poeto pavyzdžiu T. Muras laiko Robertą Bernsą, kuris pavaizdavo škotų liaudies gyvenimą, kūrybiškai panaudodamas tautosakos motyvus.

T. Muras stengėsi perteikti ne tik airių liaudies dainos meninę formą, bet ir idėjinį turinį, jos didvyrių patriotizmą. Poetas studijavo savo tautos istoriją, veikalus apie airių liaudies muziką ir poeziją, skaitė senovės bardų dainų tekstus. Atkurdamas „Airių melodijose“ liaudies dainos formą ir vaizdus, T. Muras rašo savita poetine kalba, lyrinių priemonių pagalba išreiškia gilų socialinį-idėjinį turinį, savo protestą prieš nacionalinę ir socialinę priespaudą. Liaudiška „Airių melodijų“ forma ir aktualus turinys buvo jų didelio pasisekimo plačiose liaudies masėse priežastis.

Kaip ir daugelis „Suvienytųjų airių“ judėjimo laikotarpio poetų, T. Muras savo eilėraščiuose iškelia geriausius airių nacionalinio charakterio bruožus — laisvės meilę, didvyriškumą. Todėl vienas iš pagrindinių „Airių melodijų“ herojų yra kovotojas už tėvynės laisvę, kuris vaizduojamas kaip rūstus keltų karvedys, liaudies dainius-menestrelis ir poeto amžininkas. Ryškiausias T. Muro sukurto herojaus bruožas yra siekimas laisvės, dėl kurios jis atlieka didvyriškus žygius, yra pasiruošęs mirti. Dainoje „Atmink Brajano Drąsiojo garbę“ („Remember the glories of Brien the Brave“) herojus sako:

No! Freedom, whose smile we shall never resign
Go, tell our invaders, the Danes,
That 'tis sweeter to bleed for an age at thy shrine
Than to sleep but a moment in chains!¹⁷

Ne, laisve, tavo šypsenos mes neatsisakysime niekada. Pasakyk užpuolikams dainams, kad saldžiau amžiais kankintis kovojant negu nors minutę ilsėtis su grandinėmis.

Geriausi herojaus bruožai ir išryškėja, vaizduojant jį kovojantį su priešu. Tai suteikia dramatiškumo tiek herojaus paveikslui, tiek ir visam eilėraščiui. Netgi ir tada, kai herojus žūsta kovoje, jis yra laimingas, nes jaučiasi atlikęs savo pareigą tėvynei. Dainoje „Menestrelis“ („The minstrel-boy“) herojus mirdamas nuplėšia savo arfos stygas, nes „ji neturi skambėti, kai tėvynė pavergta“. Piešdamas tradicinį liaudies dainiaus paveikslą, poetas pažymi didžią jo pareigą — tarnauti tėvynei ir kovoti už jos laisvę. T. Muras pabrėžia, jog dainius turi būti taip pat ir kovotojas. Jo dainoje menestrelis eina į karą su arfa ir ginklu rankose:

¹⁵ Poetical Works, p. 245.

¹⁶ Ten pat.

¹⁷ Ten pat, 114 psl.

Land of song! — said the warrior-bard,
 though all the world betrays thee
 One sword, at least, thy rights shall guard,
 One faithful harp shall praise thee.¹⁸

Dainų šalie, — tarė bardas-karys, — nors visas pasaulis tave išduotų, vienas kardas saugos tavo teises, ir viena arfa tave apdainuos.

Mintis apie dainiaus pareigą tarnauti tėvynei raudona gija tęsiasi per visas „Airių melodijas“. Eilėraštyje „Arfa, kuri kadaise...“ poetas pasakoja apie praeities laikus, kai arfos stygos stiprindavo keltų karių širdis, šaukdavo juos į kovą. Iškeldamas senovės bardų, liaudies mokytojų ir jos laisvės tradicijų saugotojų, paveikslus, Muro tuo pačiu pažymi, kad ir dabar poetai turi sekti savo pirmtakų pėdomis. Liaudies dainių, keltų karo vadų paveikslai Muro eilėraščiuose yra susiję su liaudies dainių herojų paveikslais. Bet ir praeitį vaizduodamas, poetas sugeba prabilti į savo amžininkus, žadinti jų patriotinius jausmus. Tačiau „Airių melodijų“ herojus turi ir kai kuriuos romantinės literatūros herojaus bruožus, kaip tragiškumą, idealų abstraktumą. Laisvę poetas supranta gana miglotai. Ji, visų pirma, vilioja pati kova, kurioje gali pasireikšti herojaus moralinis didingumas. Dainoje „Tegu Erin prisimena praeities dienas“ („Let Erin remember the days of old“) poetas, apeliuodamas į karžygi Malachį, kalba apie kadaise jo valdytą didingą miestą, dabar paskendusį ežere. To miesto paveikslas — Airijos praeities didybės simbolis — perteiktas neapčiuopiamos svajonės vaizdu.

Abstraktaus kovotojo paveikslas sukuriamas ir eilėraščiuose, skirtuose Muro amžininkams. Keletą lyrinių dainų poetas yra paskyręs Robertui Emetui. Vieną iš jų — „Jo vardo neištark“ („Oh! Breathe not his name“) — Muro sukūrė, paimdamas pagrindu Emeto priešmirtinius žodžius, kuriais šis prašė palikti jo kapą be jokio užrašo, kol Airija bus pavergta. Poetas vaizduoja Emetą kaip kankinį, į pirmą vietą iškeldamas tragiškus jo gyvenimo momentus. T. Muro įsitikinęs, kad Emetas išliks gyvas tik jo tautiečių ašarose, — jis nemato savo herojaus kovos istorinės reikšmės.

And the tear that we shed though in secret it rolls
 Shall long keep his memory green in our souls.¹⁹

Ir ašara, nuriedėjusi paslapčia, ilgai mums primins jį.

Ir kituose Emetui skirtuose eilėraščiuose — „Kai jis, tave garbinąs...“ („When he who adores thee“), „Ji toli nuo to krašto“ („She is far from the land“) — poetas atskleidžia herojaus paveikslą daugiausia abstrakčioje moralinėje plotmėje, neiškeldamas jo, kaip kovotojo-revoliucionieriaus, bruožų. Tokiu būdu, abstraktūs T. Muro politiniai idealai neleido jam sukurti ryškų ir įtikinamą kovotojo paveikslą, nors medžiagos tam teikė tiek Airijos praeitis, tiek ir to meto tikrovė. Poetas nemato skirtumo tarp „Suvienytųjų airių“ revoliucionierių ir buržuazinių liberalų veiklos. Šalia Emeto, „Airių melodijose“ iškeliamas buržuazinis demagogas Gratanas, kurį poetas žymiai idealizuoja.

¹⁸ Poetical Works, p. 157.

¹⁹ Ten pat, 115 psl.

Nors T. Muro herojaus paveikslas turi abstrakčių bruožų, tačiau poetas sugeba perteikti gilią airių meilę tėvynei. Visos „Airių melodijos“ yra tarpusavy susietos viena patriotine tema, kuri ne deklaruojama, bet atskleidžiama lyrinio herojaus jausmais. Lyrinio herojaus nuotaikos ir pergyvenimai yra visos airių liaudies pergyvenimai — kartu su ja jis kenčia ir džiaugiasi. Lyrinio herojaus patriotiniai jausmai, kaip ir liaudies dainose, vaizduojami lyg meilė merginai, kuri kenčia ir todėl yra dar brangesnė. Tėvynės ir mylimosios paveikslai susilieja į vieną, herojus kovoja ir žūsta dėl jų abiejų laisvės.

Dainoje „Eik ten, kur garbė tavęs laukia“ („Go where glory waits thee“) poetas sako, jog tik tėvynės meilė, jos muzika ir gamtos grožis įkvepia jį didžiausiems žygiams. Lygindamas tėvynę su rūpestinga motina, ištikima mylimąja, poetas konkrečiais jausmais išreiškia savo patriotizmą. Subtiliai jausdamas liaudies muziką, poetas sugebėjo perteikti airių dainų savitumą ir žodžiais pasakyti tai, apie ką kalbėjo jų liūdna melodija, perpinta džiaugsmingais motyvais. Jis sukūrė ryškų tėvynės paveikslą, kuriame jungiasi maištingumas ir pergyventų kančių skausmas. Tėvynė „Airių melodijose“ — tai mergina, kuri sugeba šypsotis ir kentėdama, tai motina, kuri verkia prie žuvusio už laisvę sūnaus. Lyriškas kenčiančios ir didvyriškos tėvynės — moters paveikslas alegoriškai perteikia visos airių liaudies likimą. Poeto tikėjimas kovos pergale ypač ryškiai atsispindi pirmose „Airių melodijų“ dalyse. Todėl čia tėvynė vaizduojama kaip karžygė, kurios širdis yra užsi-grūdinusi kovoje.

Meilė tėvynei jaučiama ir puikiuose Airijos gamtos vaizduose. T. Muras meistriškai piešia savitą Airijos gamtovaizdį: didingas pilkas uolas, pajūrio įlankas, supamas žalių pievų, paslaptinius miškų ežerus. Tėvynės grožis ir jos turtai kelia poeto sieloje pasididžiavimą. Gamta yra organiška materialaus, apčiuopiamo tėvynės paveikslo dalis. Tėvynė — tai Airijos oras ir saulė, tai šalis, kuri puošiasi ežerų perlais ir vaivorykštės spalvomis. Kaip ir liaudies dainose, „Airių melodijų“ gamta aktyviai dalyvauja herojaus gyvenime, ji skatina žmones kovoti už gimtinės laisvę. Airijos kalnai ir miškai teikia prieglobstį prieš persekiojamiems patriotams, ramios įlankos paslepia laivus, atnešančius išvadavimą. Gamtos vaizdai, glaudžiai susiję su herojaus nuotaikomis, pabrėžia pagrindinę eilėraščio idėją. Nakties audros vaizdas, kuriame meistriškai atkurtas perkūno dundėjimas ir žaibas, perskrodžia nakties tamsą, pabrėžia prislėgtą airių karžygių nuotaiką po mušio:

Night closed around the conqueror's way
And lightnings show'd the distant hill,
Where those who lost that dreadful day,
Stood few and faint but fearless still.²⁰

Naktis užtemdė nugalėtojo kelią, žaibai nušvietė kalną, kur buvo susirinkę nugalėtieji — jų mažai, jie nuvargę, bet nejaučia baimės.

Gamta liūdi kartu su herojumi, kai jis yra toli nuo mylimosios; tėvynės gamtos paveikslas lieka tremtinio ario atmintyje („Paskutinis žvilgsnis

²⁰ Peetical Works, p. 113.

į Eriną“). Subtilus gamtos ir lyrinio herojaus nuotaikų ryšys jaučiamas dainoje „Kai spindulys palies vandens paviršių“ („As a beam o'er the face of the waters may glow“), kurią Baironas pavadino vienu iš Muro „gražiausių airiškų perliukų“. Šio eilėraščio posmas buvo paimtas moto Bairono poemai „Giauras“. Kai kuriuose „Airių melodijų“ eilėraščiuose — „Kalnų dvasia“ („Mountain sprite“), „Prie ūkanoto ežero“ („I wish I was by that dim lake“) — peizažas primena ikiromantinės poezijos gamtos vaizdus, ypač artimus Makfersono „Osiano dainoms“. Tai gamta, atitinkanti herojaus melancholišką nuotaiką: sunkūs švininiai debesys gaubia ūkanotą ežerą, kur, pagal senų žmonių pasakojimus, klaidžioja nusikaltėlių vėlės. Apdainuodamas tėvynės grožį, jos puikiausius kampelius, poetas atgaivina su tomis vietomis susijusias legendas ir padavimus. Liaudies padavimai paryškina „Airių melodijų“ nacionalinį koloritą. Piešdamas Moile ežerą, poetas vaizduoja nelaimingą gražuolę Fionualą, pavirtusią gulbe. Senos legendos pagrindu parašyta daina „Arfos gimimas“. Pasakojama, kad kadaise undinė pamilusi jaunuolį, kuris negalėjęs jai atsakyti tuo pačiu jausmu. Vakaraus undinė sėdėdavusi ant uolos, žiūrėdavusi į tolį ir verkėdavusi. Iš gailėsčio dievai ją pavertę arfa, o jos plaukus arfos stygomis, todėl arfos stygos skambančios taip liūdnei. Tos pačios legendos pagrindu sukurtas ir aukščiau minėtas Drenano eilėraštis „Airija“. T. Muro „Airių melodijose“ stengiasi iškelti Airijos gamtos, savo tautiečių buities ir istorijos būdingus bruožus, panaudodamas turtingą folkloro medžiagą. Liaudies dainos tradicija jaučiama ne tik kuriant „Airių melodijų“ herojų paveikslus, bet ir T. Muro panaudotose poetinėse priemonėse. Iš liaudies dainos poetas pasiskolino daugelį metaforų, palyginimų. Pavyzdžiui, viename eilėraštyje dainius, kreipdamasis į savo arfą, „numeta nuo jos stygų“ „šaltą tylos grandinę“. Ši metafora paimta iš keltų karo dainos „Kai Erinas pirmąkart pakilo“. Eilėraštyje „Tegu Erinas prisimena praeities dienas“ karalius Malachis, nugalėjęs savo priešą, pakelia aukso grandinę — pergalės simbolį. Čia, kaip ir senosiose keltų dainose, aukso grandinė yra drąsos ir didvyriškumo ženklas.

Subjektyvių lyrinio herojaus pergyvenimų ryšys su jo patriotiniais jausmais sąlygoja „Airių melodijų“ poetinės kalbos emocionalumą. Čia nėra ramaus epinio pasakojimo tono. Poetas tiesiog kreipiasi į savo tautiečius, norėdamas juos paveikti betarpiškai vaizduojamais herojaus pergyvenimais.

Liaudies dainų muzika, kuriai yra parašyti T. Muro eilėraščiai, padarė didelę įtaką „Airių melodijų“ struktūrai ir formai. Poetas perduoda melodijos ir teksto vienumą, būdingą liaudies dainai. Jis sugeba anglų kalba parašytoje poezijoje atkurti airių liaudies dainos ritmiką, pagrįstą aliteracija. Aliteracija suteikia T. Muro eilėraščiams melodingumą, garsų sąskambiu poetas perduoda ir karo maršo, ir švelnią lyrinės dainos melodiją. Puikus melodingų eilių pavyzdys yra daina „Vidurnaktį“.

At the midhour of night when stars are weeping I fly
To the lone vale we loved, when love shone warm in thine eye
And think of, if spirits can steal from the regions of air

To revisit past scenes of delight, thou wilt come to me there
 Ant tell me our love is remembered even in the sky.²¹

Čia poetas panaudoja ir būdingą keltų liaudies dainos rimą-asonansą. Norėdamas pritaikyti savo eilėraščius liaudies dainų melodijoms, T. Muro sukuria įvairių posmo struktūrą, pradėdamas paprastu ketureiliu ir baigdamas sudėtingu herojinės poemos posmu. Dainoje „Vidurnaktį“ poetas vartoja penkių eilučių posmą, kuris atitinka savitą dainos melodiją. „Airių melodijose“ sutinkame taip pat užstalės dainų ir baladžių posmus.

Patriotinė „Airių melodijų“ tematika ir liaudiška forma užkariavo joms nepaprastą pasisekimą airių liaudies masėse. Šis T. Muro kūrinys suteikė jam Airijos nacionalinio poeto vardą. Pabrėždamas T. Muro poezijos reikšmę nacionalinio išsivadavimo judėjimui, to meto publicistas rašė: „T. Muro vaidmuo mūsų nacionalinio išsivadavimo kovoje didesnis negu visų mūsų amžiaus politinių rašytojų“²². „Airių melodijų“ turinys buvo artimas visiems Airijos patriotams. Didvyriškomis fenijų²³ judėjimo dienomis „Airių melodijos“ buvo dainuojamos slaptuose susirinkimuose, spausdinamos ir platinamos šalia kitų XVIII a. pabaigos ir XIX a. pradžios demokratinės poezijos kūrinių. Jas dainuodami, ėjo mirti už laisvą liaudies Airiją 1916 m. sukilėliai, žymieji revoliucionieriai Džeimsas Konolis ir Makas Dermotas. T. Muro dainos buvo brangios airių emigrantams, kurie persekiojami ir skurdo verčiami turėjo palikti tėvynę. XIX a. viduryje žymus airių kultūros veikėjas M'Heilas išvertė „Airių melodijas“ į keltų kalbą; jau XIX a. pradžioje jos buvo išverstos į daugelį Europos kalbų: prancūzų, italų, lenkų, rusų. Rusijoje jas vertė poetai Kozlovas, Pleščejevas, Michailovas ir kt., Lenkijoje — Slovackis. Ir šiandien, kai airių liaudis dar tebetęsia kovą už vieningos demokratinės Airijos sukūrimą, T. Muro patriotinė lyrika tebėra aktuali.

²¹ Poetical Works, p. 153.

²² *St. Gwynn*. Thomas Moore, London, 1905, p. 185.

²³ Fenijai — po 1848 m. susikūrusios slaptos revoliucinės organizacijos „Fenikso“ nariai.

**ТЕМА НАЦИОНАЛЬНО-ОСВОБОДИТЕЛЬНОЙ БОРЬБЫ
В ИРЛАНДСКОЙ ДЕМОКРАТИЧЕСКОЙ ПОЭЗИИ КОНЦА
XVIII — НАЧАЛА XIX в.в.**

Г. Баужите

Резюме

В статье дается краткая характеристика общественно-политической обстановки в Ирландии в конце XVIII — начале XIX века. В связи с событиями французской буржуазной революции в Ирландии намечается новый этап национально-освободительного движения, руководящая роль в котором принадлежит тайной революционной организации «Объединенные ирландцы». Подъем национально-освободительной борьбы способствовал расцвету демократической литературы и, особенно, поэзии. В этот период было создано большое количество песен и баллад, отражающих настроения широких крестьянских масс. Среди них выделяются песни о «зеленом цветке» (зеленый трилистник — национальная эмблема Ирландии — был отличительным знаком повстанцев). Это песни лиро-эпического характера, их патриотическое содержание раскрывается при помощи непосредственного изображения переживаний героя в связи с событиями национально-освободительной борьбы. Из среды народных борцов вырос целый отряд революционных поэтов, таких как Уильям Дреннан (1754—1820), Джеймс Орт (1770—1816), Эндрю Черри (1762—1812).

В их творчестве были воплощены элементы ирландской революционно-демократической культуры. Народное освободительное движение явилось идейной основой творческого метода этих поэтов-революционного романтизма. В образах народных борцов У. Дреннан, Дж. Орт, Э. Черри и другие революционные поэты сумели передать оптимистическую идею конечной победы освободительной борьбы. Большое место в творчестве поэтов революционно-демократического течения занимает воскрешение героических традиций ирландского народа, выдвигает положительные черты национального характера (стихотворения «Битва при Беал-ан-ата-Буйде» Дреннана, «Ирландец» Орта).

Наряду с революционно-демократическим течением в ирландской поэзии конца XVIII — начала XIX в.в. выступил целый отряд поэтов, творчество которых, отражая протест национального порабощения,

было в той или иной степени ограничено буржуазно-либеральными тенденциями. Буржуазно-либеральные иллюзии этих поэтов мешали полностью развернуться их таланту, они не могли подняться до революционного призыва к борьбе. Тем не менее, против порабощения воскрешение героических страниц истории своего народа составляют пафос таких ирландских поэтов конца XVIII — начала XIX в.в., как Чарлз Уолф, Джон Киган, Томас Мур. Среди произведений поэтов этого направления «Ирландские мелодии» Томаса Мура занимают одно из первых мест. Содержание и форма этого произведения были определены общественной борьбой, в которой вырос поэт. Замысел «Ирландских мелодий» родился в период пребывания Мура в дублинском университете, в годы тесной дружбы поэта с ирландскими революционерами. Основным достижением Мура, автора «Ирландских мелодий», является создание лирического образа ирландского патриота, верно служащего родине. Вместе с тем герой «Ирландских мелодий» носит на себе отпечаток трагизма и обреченности. Эти черты образа героя наиболее ярко выступают в выпусках «Ирландских мелодий», вышедших в годы европейской реакции (1814—1818). В начале 20-х годов, в период подъема народно-освободительной борьбы в Европе Мур преодолевает настроение разочарования, выражает уверенность в гибели тирании.

Герой «Ирландских мелодий» выступает в образах предводителя клана или певца-менестреля. Обращаясь к героям прошлого, поэт подчеркивал те черты ирландского национального характера, которые имели большое значение в борьбе с врагом: самоотверженное служение родине, стремление к свободе. Наряду с образами героев прошлого поэт создает образ современного ему борца за свободу (стихи, посвященные Роберту Эммету: «О, имени его не произноси», «Она далеко от страны»).

В «Ирландских мелодиях» Мур проявил высокое поэтическое мастерство и большое лирическое дарование. Поэт лирически переработал народную аллегория, создавая образ родины — возлюбленной. Это образ вечно страдающей, но непокоренной родины, отражает облик целого народа, способного пронести жизнерадостность через годы лишений и несчастий. Конкретно осязаемый образ родины встает из стихотворений, посвященных изображению природы. Народные поверья и легенды, воплощенные в поэтических образах, усиливают национальное звучание «Ирландских мелодий».

«Ирландские мелодии» наряду с другими произведениями демократической поэзии этого периода сыграли огромную роль в деле укрепления национального сознания. Они распевались ирландскими повстанцами, боровшимися против английского владычества на протяжении всего XIX века. Прогрессивные традиции заложенные представителями демократической поэзии конца XVIII — начала XIX в.в. имели большое значение для ее дальнейшего развития, они сохраняют свое значение и сегодня, когда борьба ирландского народа за независимость еще продолжается.